

Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê Nhật Bản Kinh nghiệm hay cho Viện Nghiên cứu khoa học thống kê, Tổng cục Thống kê

Nguyễn Văn Đoàn(*)

Nghiên cứu quá trình hình thành và phát triển, cũng như mô hình tổ chức, chức năng nhiệm vụ và các hoạt động của Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê Nhật bản⁽¹⁾ sẽ là kinh nghiệm tốt cho việc phát triển Viện Nghiên cứu khoa học thống kê (gọi tắt là Viện KHTK) của Tổng cục Thống kê.

Lịch sử hình thành và phát triển: Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê Nhật bản (gọi tắt là Viện) được thành lập năm 1921 với tên gọi là Viện Đào tạo nhân viên thống kê thuộc cơ quan Tổng điều tra thống kê, Tổng cục Thống kê Nhật Bản. Năm 1948 trở thành Viện độc lập trực thuộc Tổng cục Thống kê Nhật Bản. Năm 1971, đổi tên là Viện Đào tạo thống kê và thực hiện việc đào tạo cho tất cả các nhân viên thuộc các cơ quan quản lý hành chính các cấp từ Trung ương đến địa phương và các tập đoàn kinh tế nhà nước. Năm 2001, Viện đổi tên là Viện Nghiên cứu và Đào tạo thống kê nhằm thiết lập một hệ thống kết nối giữa nghiên cứu thống kê với đào tạo kiến thức thống kê. Từ tháng 4 năm 2003, Viện được chỉ định là viện đào tạo độc lập của Bộ Nội vụ và Truyền thông (MIC) Nhật Bản (Tổng cục Thống kê Nhật Bản cũng thuộc Bộ này). Hiện nay, cơ cấu tổ chức của Viện gồm 5 đơn vị: (1) Văn phòng; (2) Vụ Kế hoạch; (3) Cơ quan nghiên cứu; (4) Trung tâm dữ liệu thống kê; và (5) Thư

viện thống kê⁽²⁾ (xem Sơ đồ tổ chức của Viện ở cuối bài viết).

Mục đích của Viện là nhằm thúc đẩy sự phát triển và phổ biến các kiến thức thống kê, đóng góp vào sự phát triển của các hệ thống thống kê ở Nhật Bản cũng như toàn cầu. Viện thực hiện 4 chức năng chính: (1) Nghiên cứu thống kê; (2) Đào tạo thống kê; (3) Biên soạn và xuất bản các Niên giám và kỷ yếu thống kê; và (4) Dịch vụ thư viện thống kê. Bài viết này chỉ tập trung vào 2 chức năng: Nghiên cứu và đào tạo của Viện.

Đào tạo thống kê: Viện tiến hành một số khoá đào tạo từ cơ bản đến nâng cao về kiến thức, lý luận cũng như kỹ năng thống kê cho các cán bộ của các cơ quan nhà nước trung ương và địa phương cũng như cho các cơ quan khác. Mục đích của công tác đào tạo của Viện là nhằm hướng vào việc phát triển khả năng thống kê cho các cán bộ thông qua việc trang bị cho họ kiến thức và kỹ năng thống kê.

Lực lượng giảng viên của Viện, gồm: Giáo sư, Phó giáo sư, giảng viên của các trường đại học

(*) Viện trưởng Viện khoa học Thống kê

(1) Nguyên bản tiếng Anh: Statistical Research and Training Institute

(2) Nguyên bản tiếng Anh: Administrative Division, Planning Division, Research Office, Statistical Data Centre, Statistical Library.

công lập và tư thực; các nhà nghiên cứu ở các cơ quan nghiên cứu; các chuyên gia của các bộ, ngành; và các cán bộ của Viện. Viện đã thiết kế 4 loại khoá đào tạo sau:

(1) Các khoá đào tạo cơ bản nhằm cung cấp kiến thức cơ bản, lý thuyết thống kê và kỹ năng phân tích thống kê đáp ứng yêu cầu của các nhà hoạch định chính sách ở các lĩnh vực quản lý khác nhau;

(2) Các khoá đào tạo chuyên sâu nhằm cung cấp lý thuyết và kỹ năng phân tích thống kê đối với các lĩnh vực thống kê;

(3) Các khoá đào tạo đặc biệt nhằm cung cấp kiến thức và lý thuyết thống kê trong một số lĩnh vực cụ thể như “ước lượng dân số”, “dự báo kinh tế”.

(4) Các khoá đào tạo thống kê quốc tế nhằm cung cấp kiến thức và kỹ năng thống kê cụ thể đáp ứng nhu cầu các nước và các tổ chức quốc tế có liên quan đến vấn đề thống kê.

Nghiên cứu thống kê và các phân tích khác: Để đáp ứng nhu cầu thống kê cho sự phát triển kinh tế và xã hội của Nhật Bản, Giám đốc cơ quan nghiên cứu thống kê thuộc Viện đã tập trung nghiên cứu 3 lĩnh vực chính: (1) Nghiên cứu sử dụng nâng cao các dữ liệu thống kê; (2) Nghiên cứu xu hướng công nghệ thống kê; (3) Nghiên cứu và thiết kế các chương trình đào tạo thống kê mới.

Viện phối hợp với các nhà nghiên cứu khác ngoài Viện tiến hành nghiên cứu sử dụng nâng cao dữ liệu thống kê và các dự án nghiên cứu ở các lĩnh vực khác. Một số chủ đề phối hợp nghiên cứu gần đây, như nghiên cứu ảnh hưởng của việc giảm tỷ lệ sinh và tăng tỷ lệ người cao tuổi đến tình hình kinh tế và xã hội; phân tích

thị trường lao động từ phía cung và phía cầu lao động; nghiên cứu thống kê giữa điều tra thu nhập, chi tiêu của hộ gia đình với cuộc điều tra tiết kiệm của hộ gia đình; nghiên cứu thống kê về tiết kiệm của các hộ gia đình; nghiên cứu khái niệm hộ gia đình như là một đơn vị thống kê; phân tích sự đa dạng hóa các hoạt động của doanh nghiệp...

Tóm lại, Viện đã có gần 90 năm (1921 - 2009) hình thành và phát triển. Trong quá trình phát triển cũng có nhiều thay đổi, từ

chỗ chỉ là một đơn vị thuộc cơ quan tổng điều tra của Tổng cục Thống kê Nhật Bản (tương đương cấp phòng thuộc Vụ của Tổng cục Thống kê Việt Nam), nay là Viện độc lập thuộc Bộ MIC. Ngoài chức năng nghiên cứu, đào tạo, thư viện (giống chức năng của Viện KHTK), còn có chức năng Biên soạn và xuất bản Niên giám và các kỷ yếu thống kê. Viện đã gắn công tác nghiên cứu thống kê với công tác đào tạo thống kê (một trong các mảng nghiên cứu của Viện là nghiên cứu các chương trình đào tạo thống kê). Đối tượng đào tạo không chỉ là cán bộ, công chức trong ngành thống kê mà còn là cán bộ, công chức của các cơ quan quản lý từ trung ương đến địa phương (không chỉ đào tạo cho những người làm công tác thống kê, mà còn cả những đối tượng sử dụng thông tin thống kê).

Viện Nghiên cứu khoa học Thống kê thuộc Tổng cục Thống kê (Bộ Kế hoạch và Đầu tư), đến nay cũng đã có hơn 30 năm thành lập, quy mô còn khá khiêm tốn so với Viện Nghiên cứu và đào tạo Thống kê Nhật Bản và so với các đơn vị nghiên cứu khoa học trong Bộ Kế hoạch và Đầu tư. Nhưng đã chủ trì và phối hợp thực hiện nghiên cứu và quản lý trên 300 đề tài nghiên cứu, trong đó, có 4 đề tài cấp Nhà nước, nhiều kết quả nghiên cứu của đề tài đã được ứng dụng trong thực tiễn công tác thống kê hoặc làm tài

*Đào tạo thống kê
(Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê Nhật)*

Hội đồng nghiệm thu kết quả nghiên cứu đề tài năm 2007 - Viện Nghiên cứu Khoa học Thống kê (TCTK)

liệu phục vụ công tác giảng dạy, tài liệu tham khảo cho các nghiên cứu khác. Nghiên cứu, khảo sát các hoạt động nghiên cứu của Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê Nhật Bản sẽ rất có ý nghĩa với hoạt động nghiên cứu của Viện KHTK.

Mặc dù Viện KHTK có chức năng đào tạo, nhưng trong suốt 30 năm qua, Viện KHTK hầu như chưa thực hiện được chức năng này. Nguyên nhân, có phải do hạn chế về nhu cầu đào tạo? hay Viện KHTK chưa đủ khả năng và năng lực đào tạo? hay do phân công chức năng, nhiệm vụ giữa các đơn vị liên quan trong Tổng cục còn trùng, chéo? hay cơ chế phối hợp có vấn đề? và còn nhiều câu hỏi khác liên quan đến vấn đề này, hơn ai hết, Viện KHTK phải tìm ra được các câu trả lời và có giải pháp đột phá thực hiện tốt chức năng đào tạo của mình.

Nhìn chung hoạt động đào tạo của ngành Thống kê trong những năm qua chưa được thực hiện một cách bài bản, thiếu tính hệ thống và hiệu quả chưa cao. Chất lượng nguồn nhân lực

của ngành Thống kê hiện nay khá yếu so với yêu cầu công việc, thiếu lực lượng chủ chốt hay các chuyên gia đầu ngành (core staff) cho từng lĩnh vực chuyên môn nghiệp vụ... Hoạt động đào tạo thiếu tính chuyên nghiệp sẽ là một thiệt thòi khá lớn đối với những người làm công tác thống kê nói riêng và các đối tượng sử dụng thông tin thống kê nói chung. Những người làm công tác thống kê không chỉ có yêu cầu đào tạo lại, bồi dưỡng để thường xuyên cập nhật kiến thức và các phương pháp thống kê mới, mà còn có nhu cầu đào tạo nâng cao (đào tạo đại học cho những người đã có trình độ cao đẳng, trung cấp; đào tạo thạc sĩ cho những người đã có trình độ đại học; đào tạo tiến sĩ cho những người đã có trình độ đại học và cao học). Đối với các đối tượng sử dụng thông tin thống kê cũng sẽ rất muốn được trang bị kiến thức cơ bản về thống kê và các kỹ năng sử dụng số liệu thống kê. Một khi khả năng khai thác và sử dụng số liệu thống kê được nâng cao sẽ làm cho dữ liệu thống kê có giá trị hơn (tạo ra giá trị tăng thêm của dữ liệu thống kê). Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê không chỉ đào tạo nguồn lực cho ngành Thống kê, mà còn thiết kế các khóa đào tạo phù hợp với từng đối tượng sử dụng thông tin thống kê cũng đồng nghĩa với việc làm tăng thêm giá trị của thông tin thống kê.

Nghiên cứu sâu cách thức tổ chức và các hoạt động của Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê trong lĩnh vực nghiên cứu và đào tạo sẽ rất cần thiết đối với Thống kê Việt Nam nói chung và Viện Nghiên cứu khoa học thống kê nói riêng trong quá trình đổi mới hiện nay.

Sơ đồ tổ chức của Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê Nhật Bản

